

OVER BENGAALE STERNS STERNA BENGALENSIS EN AUDOUINS MEEUWEN LARUS AUDOUINII IN TARIFA (SPANJE)

ABOUT LESSER CRESTED TERNS STERNA BENGALENSIS AND AUDOUIN'S GULLS LARUS AUDOUINII IN TARIFA (SPAIN)

In de periode van 3 tot en met 11 oktober 1988 namen wij op het strand van Tarifa, de meest zuidelijke stad van het Iberisch Schiereiland, op drie dagen Bengaalse Sterns *Sterna bengalensis* waar. Het eerste exemplaar werd gezien op 3 oktober. Hij viel al op 400 meter afstand op tussen een tiental Grote Sterns *S. sandvicensis*. De vogel was opvallend donkerder dan deze en had in vergelijking meer zwart op de kop. Bij nadering tot minder dan 100 meter waren de verschilpunten nog beter te zien. Vleugels en mantel van de Bengaalse Stern waren van een tint grijs die nog donkerder was dan bijvoorbeeld bij de Visdief *S. hirundo*. De snavel van de vogel was oranjegeel en leek opvallend lang in vergelijking met die van de Grote Sterns. De vorm van de snavel was ongeveer gelijk aan die van de Grote Stern, hoewel de indruk bestond dat hij iets langer en aan de basis iets dikker was. Dit zegt voor de determinatie niet veel, omdat de maten van Grote en Bengaalse Sterns elkaar volledig overlappen. Het dier was een fractie minder hoog dan de Grote Sterns. De poten waren zwart.

Nog voordat wij dat konden doen, werd de groep sterns opgejaagd door een passant. In vergelijking met de Grote Sterns waren de buitenste vier à vijf handpennen van de Bengaalse Stern opvallend donker (vrijwel zwart) getekend. Het geluid kon niet met zekerheid vastgesteld worden. Verwarring met bijvoorbeeld een Kuifstern *S. bergii* kon worden uitgesloten. De vogel leek misschien nog het meest op een "Elegant Tern" *S. elegans*. Afgezien van de onwaarschijnlijkheid exemplaren van deze Amerikaanse soort in Europa aan te treffen (tot nu toe gebeurde dat inderdaad nog nooit), was de snavel van de Bengaalse Stern niet lang en slank genoeg, terwijl de snavel van *S. elegans* bovendien meer naar beneden gebogen is dan die van de Bengaalse Stern. De bovenstaartdekveren (stuit) van de Bengaalse Stern contrasteren nauwelijks met de rest van de bovendelen, terwijl ze bij *S. elegans*, ook in de winter duidelijk lichter zijn.

Op 8 oktober stond in de buurt van Grote Sterns op het strand een stern te slapen. De vogel leek vrij klein en opvallend waren de vrij korte, helder oranjegele poten. Het dier schrok wakker en snel was duidelijk dat het om een le kj Bengaalse Stern ging; de lange, rechte en vrij donkergele snavel sprak boekdelen. In vergelijking met adulte Grote Sterns was dit dier, van opzij gezien, opvallend lichter op de vleugels. Over de vleugels heen liep een donkere baan. Precieze details aangaande alle veertjes werden niet genoteerd. Toen alle aanwezige sterns opvlogen, bleek de jonge Bengaalse Stern opvallend bont getekend. Het zwart-wit op de vleugel was sterker ontwikkeld dan van welk van de aanwezige eerstejaars Grote Sterns dan ook. Ook nu kon het ge-

luid niet met zekerheid van dat van de andere sterns onderscheiden worden. Opvallend bij deze jonge vogel was, dat de kuif al goed onderscheiden kon worden. Het zwart op de kop liep van het oog in een vrij brede baan om de achterkop om daar een "punkchtig" kuifeffect te veroorzaken. Het geluid van de vogel, na opvliegen, was iets zachter en wat minder rauw dan dat van een adulte Grote Stern. De volstrekt gele poten verbaasden ons aanvankelijk. Meegebrachte literatuur (o.a. Gantlett 1987) loste dat probleem snel op: jonge vogels krijgen in de loop van hun eerste jaar donkere poten. Op 11 oktober liepen we opnieuw het strand af. Het aantal Grote Sterns was toegenomen tot ongeveer 60 exemplaren. Daartussen bevonden zich in totaal zes Bengaalse Sterns: vijf adulte vogels in winterkleed en één 1e kj. Deze had in tegenstelling tot zijn leeftijdsgenoot van enkele dagen daarvoor volledig zwarte poten.

Als bijzonderheden werd bij de waargenomen Bengaalse Sterns genoemd dat:

- adulte exemplaren op grote afstand eenvoudig tussen Grote Sterns uit te pikken waren door hun donkergrijze vleugels (nog donkerder dan Visdief) en het in deze tijd van het jaar meer resterende zwart op de kop.
- 1e kj vogels juist lichter waren dan de Grote Sterns.
- ze iets 'sternachtiger' vlogen dan Grote Sterns (meer als een Visdief).

Bij het fourageren, dat ze in tegenstelling tot de Grote Sterns ook in het ondiepe water van een hier op het strand in zee stromend riviértje deden, ploften de Bengaalse Sterns van 1 à 2 meter hoogte in het water.

Bengaalse Sterns broeden in het mediterrane gebied waarschijnlijk uitsluitend voor de Lybische kust (jaren 30, Moltoni 1938, Bundy 1976) en in Tunesië (Heim de Balsac & Mayaud 1962). Recente vondsten van kolonies zijn echter niet bekend. Wel werden vanaf 1971 verschillende paren of gemengde paren met Grote Sterns aangetroffen in Frankrijk, Spanje en Italië (Isenmann 1972, Petit 1976, Campredon 1976, Dubois 1983, Chokomian 1981, Ferrer 1986, Brichetti & Foschi 1985). Overigens is de soort ook waargenomen in Groot-Britannië, Zwitserland en Oostenrijk en wacht hij op erkenning in Ierland (Brichetti & Foschi 1987). In Nederland werd in 1987 ook een exemplaar geclaimd bij de Hondsbossche Zeewering. In het najaar trekken de mediterrane Bengaalse Sterns naar West-Afrika. Daar worden in de winter honderden exemplaren gezien (pers. med. Eddy Wymenga). In de Straat van Gibraltar worden de vogels tijdens de najaarstrek vooral aan de Marokkaanse zijde gezien. Tijdens drie eerdere bezoeken aan Tarifa in 1979, 1980 en 1984, waarbij de periode eind augustus - eind september werde bestreken, zag ik geen Bengaalse Sterns. In Tarifa (Spaanse zijde) is de soort een zeer zeldzame gast (Brichetti & Foschi 1987); een enkele maal werd een vogel gezien in het voorjaar, voornamelijk echter in de periode augustus-oktober. De waarnemingen overzichten in het Spaanse tijdschrift *Ardeola* melden vanaf 1979, afgezien van broedgevallen in 1979 en 1981, vijf zekere en twee mogelijke waarnemingen in Spanje, terwijl Muntaner *et al.* (1983) van voor 1979 acht gevallen noemt. Van de 13 zekere gevallen kwamen er vijf van het strand van Tarifa (in totaal betrekking hebbend op 9 ex.). Daarnaast meldt ook Derks (1988) de aanwezigheid van deze soort in Tarifa in oktober 1985. Of de soort hier mogelijk, net als sommige exemplaren in Marokko, overwintert, zullen winterbezoeken van vogelaars moeten uitwijzen.

Naast de soms massale roofvogeltrek is het vooral ook de regelmatige aanwezigheid van Audouins Meeuwen *Larus audouinii* op het strand geweest, dat de naam van Tarifa onder Nederlandse vogelaars groot heeft gemaakt. Bij mijn eerste bezoek aan de plaats in 1979 (met Fred Vogelzang en Jaap Drijfhout) zagen wij eind augustus/begin september maximaal ongeveer 15 exemplaren. Sindsdien is de populatie in het Middellandse Zeegebied aanzienlijk toegenomen. Deze werd in 1986 al geschat op meer dan 6000 broedparen. De aantallen in Tarifa zijn navenant toegenomen. In augustus bijvoorbeeld zijn in de jaren 1981-1986 ooit al meer dan 50 vogels per dag waargenomen (Hoogendoorn & Mackrill 1987). Voor oktober geven laatstgenoemde auteurs een maximum aantal van 5 vogels op. In de periode 1-12 oktober 1988 zagen wij maximaal 9 Audouins Meeuwen (op 11-10): 7 adulte en 2 waarschijnlijk 3e kj vogels. Op 2-10 (tijdens een vliegende storm; een hier regelmatig optredend natuurlijk vergrijp) zaten er ook twee gekleurringde (bijna) adulte exemplaren op het strand, die helaas niet afgelezen konden worden. Deze vogels zijn waarschijnlijk gemerkt op de Islas Chafarinas bij de Marokkaanse kust, waar zo'n 2000 paren broeden (ref. in Hoogendoorn & Mackrill 1987).

Een opvallend punt van verschil tussen 1988 en mijn eerdere bezoeken aan Tarifa was, dat nu de Audouins Meeuwen de eerste meeuwen waren die bij benadering door vogelaars opvlogen, terwijl ze vroeger juist het langste bleven zitten. Kleine Mantelmeeuwen *Larus fuscus* en Geelpootmeeuwen *L. cachinnans* waren relatief duidelijk 'tammer' geworden. Mogelijk speelt de toegenomen menselijke belangstelling in de kolonies van de Audouins Meeuwen hier een rol. Voor andere zaken als uiterst laag vliegende helicopters noteerden we in 1988 geen toegenomen verontrusting.

Met dank aan Willem van der Waal voor het doornemen van de Spaanse literatuur.

Summary Three records of Lesser Crested Terns, concerning a total of at least 8 individuals (6 adults and 2 1st cy) on the beach of Tarifa (southern Spain) on 3, 8 and 11 October 1988 are discussed. Direct comparison with Sandwich Terns showed that adults were evidently darker on their mantles, while on the contrary the juvenile birds were lighter. Comparative field characters with both Sandwich Tern and the American Elegant Tern are briefly commented upon. The adults were easily picked out of the Sandwich Terns with which they sat on the beach because of their darker backs and the darker heads (at this time of the year). The origins of these birds remains rather obscure, since in recent years neither in Lybia nor in Tunesia any colonies have been found anymore. On the other hand recent colonizations of a few pairs (sometimes mixed with Sandwich Terns) have been recorded in France, Spain and Italy. In West-Africa some hundreds have been seen wintering, but most autumn passage takes place along the Moroccan coast. In Spain most non breeding records come from the very beach of Tarifa and winter visits in future should reveal whether possibly some birds might winter here, as they seem to do in Morocco.

Audouin's Gulls have increased considerably in the Mediterranean in recent years and so have numbers seen at the Tarifa beach. The maximum daily count in October 1988 amounted to 9 individuals, but peak numbers occur in August and daily counts have exceeded a 50 birds. It was noted as remarkable that the 1988 birds seemed to be more shy than other species of gulls, whereas visits in 1979, 1980 en 1984 had shown the reverse. Increased human visits of the more important colonies

(mainly by investigating ornithologists) might have something to do with this.

- Brichetti, P. & Foschi, U.F. 1985. Prima nidificazione di *Sterna del Ruppell* (*Sterna bengalensis*) in Italia e attuale frequenza nel Mediterraneo occidentale. Riv. Ital. Orn. 55: 161-170.
- Brichetti, P. & Foschi, U.F. 1987. The Lesser Crested Tern in the Western Mediterranean and Europe. British Birds 80: 276-280.
- Bundy, G. 1976. The birds of Lybia. London.
- Campredon, P. 1976. Observations ornithologiques sur le Banc d'Arguin (Gironde). Alauda 44: 441-455.
- Derks, P.J.T. 1988. Zeevogelobservaties bij Tarifa (Zuid-Spanje) en op Gibraltar in oktober 1985. Sula 2 (2): 53-56.
- Dubois, P.J. 1983. 'European news'. British Birds 76: 568.
- Ferrer, X. 1986. Fluctuations of the gull and tern populations in the Ebro Delta, NE Spain (1960-1985). Summaries of Conference Papers First Mediterranean Seabird Symposium Alghero. MEDMARAVIS.
- Gantlett, S.J.M. 1987. Identification of large terns. British Birds 80: 257-276.
- Heim de Balsac, H. & Mayaud, N. 1962. Les oiseaux de Nord-Ouest de l'Afrique. Paris.
- Hoogendoorn, W.J. & Mackrill, E.J. 1987. Audouin's Gull in southwestern Palearctic. Dutch Birding 9: 99-107.
- Isenmann, P. 1972. Bemerkungen zur Beobachtung einer *Sterna bengalensis* in der Camargue (Südfrankreich). Ardea 60: 226-228.
- Moltoni, E. 1938. Escursione ornitologica all'Isola degli Uccelli (Golfo della Gran Sirte, Cirenaica). Riv. Ital. Orn. 8: 1-16.
- Muntaner, J., Ferrer, X. & Martínez-Vilalta, A. 1983. Atlas dels ocells nidificants de Catalunya i Andorra. Ketres Editora, Barcelona.
- Petit, P. 1976. Présence et nidification d'une Sterne voyageuse (*Sterna bengalensis*) dans une colonie de Sterne caugék (*Sterna sandvicensis*) sur le Banc d'Arguin (France). Ardea 64: 81.

Guus van Duin, José M.R. Bakker, Rode Kruislaan 1043, 1111 ZZ Diemen.